

НА РАДУ У „УЖИЧКОЈ ВЛАДИ“

У Ужице сам дошао 22. новембра 1941. године после подне и исто вече поднео извештај Врховном штабу партизанских одреда Југославије о војно-политичкој ситуацији у Подрињу. Већ сутрадан сам преузео дужност на коју сам био именован од Врховног штаба. Добио сам задатак да се као члан Главног народноослободилачког одбора за Србију бринем за: трговину, снабдевање, шуме и руде. Био је то обиман посао. На ослобођеној територији живело је више стотина хиљада становника западне Србије, а било је свега мало, сем шума и руда — што се оних дана није могло ни јести ни уновчити. У таквим условима био је то озбиљан посао, пун одговорности и даноноћне главобоље. Уз то, било је и малих „неспоразума“ међу члановима те наше владе.

Сећам се, на пример, овакве појединости. Улази у моју радну собу Митар Бакић, министар финансија и још с врата почиње мало шаљиво, мало озбиљно: „Ти ми, попе Владо, много трошиш новаца за разне набавке. Знач, треба мало и штедети, не морамо баш све плаћати, могу те рђе трговачке дати нешто и прилога за ову нашу борбу“. Ја га онда убеђујем да плаћамо веће количине масти, сланине, брашна, шећера!, соли, текстилне робе, гаса и других намирница и да то треба платити., а да општински и средњи народноослободилачки одбори прикупљају прилоге о којима он говори. Додадох да ми се жури да што више извучемо из ослобођених градова у села која ћемо лакше бранити. Драгојло Дудић, као председник Главног народноослободилачког одбора, председник владе, потписује све моје налоге. Тим заправо извршавам и његова упутства која ми је пренео као директиву Врховног штаба.

Радим заједно са старим револуционаром и борцем **ЈОШ** из октобарске револуције у Русији, Николом Груловићем. Тек смо се упознали. Радећи са мном он је уједно и проучавао мој начин рада, а нарочито у спровођењу конкретних мера које му нису до краја јасне, а још мање оправдане и убедљиве. (Узгред буди речено, смета му и моје наоружање, пушка и бомба што стоје на радном столу, и свако јутро покушава да их склони негде у угао собе, али без успеха. Напући уста, слегне раменима и сигурно у себи мисли да ја мало парадирам са оружјем на радном столу). Око транспорта робе железницом од Чачка до Ужица и даље према Вишеграду

такође долази до „сукоба“ између мене и Николе. Ја сам био издао налог да се сви вагони натоваре разном робом остављају на успутним станицама од Ужица према, Бишеграду (са партизанским стражама), а да се локомотиве враћају по друге натоварене вагоне и све тако док се сва роба не извезе из градова и варошица — да не би пала у руке непријатељу. Овакво наређење превршило је меру стрпљења код Николе и он ми је повишеним гласом рекао: „Док сам жив, та твоја наредба неће се спровести у дело. Да ти кажем, друже Владо, отворено у лице — тебе је ухватила паника. То значи да сву купљену робу и добровољне прилоге оставимо на отвореној прузи са мало наоружаних чувара“. Нисам се наљутио, јер сам видео да није упућен у нашу тренутну војну ситуацију. Објаснио сам му да су Немци разбили делове Ваљевског партизанског одреда на простору Пецка — Јћубовија и да преко Прослопа надиру без икакве сметње у правцу Јћубовије и Бајине Баште, у што сам се лично уверио. Рекао сам му да сам о томе, одмах по доласку у Ужице, обавестио Врховни штаб и лично друга Тита и да због такве оитуације треба радити брзо. „А за сваки случај, друже Никола“, додао сам, „иди код Врховног команданта и изнеси му овај наш неспоразум. Уосталом, ја и извршавам његова упутства“. Груловић је то и учинио. Обавестио је друга Тита о томе и тако се убедио у оправданост такве моје наредбе.

Још један догађај: Дошла једна већа делегација железничара да тражи одобрење за сечу шуме за огрев. Оних дана била нам је неопходна помоћ железничара — и нашао сам се на муци да ли само за железничаре да издам одобрење. Одлучио сам се — не, јер ми је било врло добро познато са колико воље раде градски и срески народноослободилачки одбор у Ужицу и како успешно решава снабдевање грађана свим потребама. У разговору са делегацијом осетмо сам да су они СБесни тога колико су нам потребни, па нас (можда сам се варао) помало уцењују. Одбијајући њихов захтев апеловао сам на њихов патриотизам и завршио речима — да свако буково стабло чува по једну партизанску главу. Нисам их убедио и зато су отишли да се жале секретару Главног народноослободилачког одбора за Србију, Пери Стамболићу, али им ни он није уважио молбу.

Посао у том ресору био ми је у то време близак, јер сам се у почетку устанка, поред војно-политичких дужности, бавио оснивањем одбора народне власти, од месних до среских и проблемима исхране партизана и становништва. Тако ме је почетком октобра, када сам био у Крупњу, одредио друг Тито да са друговима из Подринског партизанског одреда, радим на прикупљању хране у Мачви. Тада смо за двадесет и четири часа прикупили од сељака из Мачве и једног дела Јадра преко тридесет вагона пшенице и око 6.000 грла угојене стоке — свиња и говеда, и то све на добровољној бази. Тако смо били обезбеђени најнужнијом храном и то не само ми, партизани, већ и један део сиромашног и гладног

еоског и градског стаиовништва. Уз то смо у планинама имали преко сто хиљада кубика заплењеног огревног дрвета спремног за транспорт. И ја и многи наши борци мислили смо тада да ће се рат завршити победом савезника и нас партизана већ 1941/42. године. Отуда сам као министар за снабдевање у „ужичкој влади“ маштао, желео и веровао да ћемо те зиме ући у ослобођени Београд, за који смо знали да је био без хране и огрева. Зато смо и спремали да композиције возова и запрежних возила крену у Београд са доста масти, сланине, пшеничног брашна и огревног дрвета за грађане Београда.

Ипак треба рећи да је „ужичка влада“ имала огроман значај за народну власт.

Организован, поштен и несебичан рад чланова одбора народне власти створио је велики углед у очима народа. Зато се и окупатор онако жестоко обарао на народну власт и „ужичку владу“, у чему нису нимало изостајали његови домаћи помагачи — од Недића па до Павелића. Сви су они нападали најпогрднијим именима „ужичку владу“. Тако се глас о народноослободилачкој власти ширио и мимо нашег утицаја. Из рада Главног НОО за Србију у Ужицу Комунистичка партија и ЦК КПЈ црпили су значајна позитивна искуства. Зато можемо бити сигурни у тврђењу да је избор и сазив Првог заседања Антифашистичког већа народног ослобођења Југославије (АВНОЈ-а) у Бихаћу 27. новембра 1942. године био нормалан и логичан наставак рада „ужичке владе“, овај пут за целу Југославију. Отуда велики историјски значај „ужичке владе“, односно Главног народноослободилачког одбора за Србију.

На дужности у тој „влади“ био сам свега осам дана, од 22. до 29. новембра 1941. године. Радно време било је непрекидно, дан и ноћ, само са краћим прекидима за јело и који сат спавања, обучен, у седећем ставу. Ако се пронађе изворна архива, биће то драгоцен историјски материјал.

(Из књиге „И то да се зна“, Загреб, 1968).

Влада ЗЕЧЕВИЋ